18.5.2026

Juhana Vartiainen

työelämäprofessori, taloustieteen ja rahoituksen laitos, Hanken School of Economics (Svenska Handelshögskolan).

Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle **Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027-2030**, valiokunnan kokoukseen 19.5.2026,

Julkisen talouden suunnitelma luo valaisevan kuvan julkisen talouden tilasta vuosikymmenen loppuun, sillä oletuksella, että uusia (tässä vaihessa ei tiedossa olevia) julkistaloutta vahvistavia päätöksiä ei tehdä ja suhdannekehitys ei sisällä uusia yllätyksiä.

Suomella on huomattava julkisen talouden sopetustarve, joka koskee erityisesti valtiontaloutta. Valtiovarainministeriön arvion mukaan kestävälle uralle pääseminen edellyttäisi julkistalouden noin 10 miljardin rakenteellista vahvistamista.Tätä koskevat päätökset ja linjaukset on valtaosin syytä tehdä jo seuraavan vaalikauden aikana, vaikka osa päätösten toimeenpanosta ja vaikutuksista näkyisikin myöhemmin.

Seuraavaksi muutama huomio edessä olevasta sopeutuksesta.

1. Uusi “velkajarru”, julkisen talouden hoitamisesta annettu laki antaa riittävät poliittiset ja prosessuaaliset mahdollisuudet julkisen talouden sopeuttamiseen. Yksityiskohdista voidaan keskustella, mutta työkalu on nyt olemassa, ja **sitä pitää käyttää**.
2. Poliittinen keskustelu asettaa herkästi vastakkain budjettiin vaikuttavat menosäästö- ja veroperustepäätökset sekä toisaalta “kasvutoimet”. **Julkisen talouden saattaminen hallintaan on sellaisenaan huomattava kasvua edistävä toimenpidekokonaisuus**, ja todennäköisesti vaikuttavampi – ja epäonnistumisen tapauksessa ratkaisevampi – kuin mikään muu ajateltavissa olevan talouskasvua lisäävä uudistus. Julkistalouden vahvuus näkyy suoraan

korkotasossa, joka vaikuttaa Suomeen kohdistuviin investointeihin, ja se vaikuttaa myös Suomen houkuttelevuuteen investointiympäristönä. Jos sopeutus ei onnistu, ja julkinen velkaantuminen jatkaa kasvuaan kansantuloa nopeammin, edessä on verrattimasti suurempia ongelmia. Jos julkistalouden luottoluokitus heikkenee, vaikutus näkyy myös yksityisen elinkeinotoiminnan ja kotitalouden toiminnan edellytyksissä.

3. Osa nykyisestä valtion alijäämän ongelmasta korjautuu itsestään suhdannetilanteen normalisoituessa. Tämä automaattinen osa on kuitenkin vain pieni osa ongelmasta. Valtiovarainministeriöntuore arvio vuoden 2026 tuotatokuilusta eli kokonaistuotannon poikkeamasta potentiaalisesta tasostaan on 2.5% /bkt. Jos tuotantokuilun pieneneminen 1 prosenttiyksiköllä vahvistaa valtiontaloutta noin 0,25-0,3 prosenttiyksikköä /bkt (mikä on mielestäni realistinen arvio), voidaan ajatella tuotantokuilun täyttymisen hoitavan noin 0,7 bkt-prosenttiyksikköä valtiontalouden ongelmasta, **eli noin 2 miljardia euroa. Tämä on vain noin viidesosa koko valtiontalouden sopeutustarpeesta**.

4. Sopeutustarpeet seuraavat lähivuosina Euroopan unionin talouspolitiikan säännöistä. Sopeutuksen poliittisen hyväksyttävyyden nimissä ja muutenkin on poliittisessa keskustelussa ja kansalaiskeskustelussa korostettava, että julkisen talouden kestävyyden tarve ei johdu ensisijaisesti EU:n säännöistä vaan on **joka tapauksessa Suomen etu**. Tätä korostaa myös maantieteellisen asemamme epävakaan ja aggressiivisen suurvallan Venäjän naapurissa. Yksi vahvan julkistalouden seuraus on luottamus Suomen kykyyn mobilisoida riittävät resurssi maan puolustamiseen, ja poikkeaminen tästä luottamuksen vaatimuksesta olisi juuri Suomelle erityisen vaarallista. Suomen ei pidä myöskään profiloitua Euroopan unionin taloussääntöjen lieventäjänä.

5. Edessä oleva sopeutustarve **ei ole kansainvälisten kokemusten valossa mitenkään ainutlaatuisen vaikea**. Kansainvälisen valuuttarahaston tuore fiskaalisopeutusten tietokanta osoittaa, että laaja joukko maita on menneisyyden lähivuosikymmeninä käynyt läpi selvästi suurempia julkistalouden sopeutusohjelmia (esim. Portugali 2011-2014, Italia 2011-2013, Irlanti 2009-2013, Espanja 2010-2014).

6. Koska julkistalouden ja erityisesti valtiontalouden ajautuminen nykyiseen tilaan joka tapauksessa tulee aiheuttamaan hyvinvoinnin ja tulojen menetyksiä, on hyvä, jos lähivuosina käynnistetään **analyyseja ja selvityksiä**, jotka valaisevat julkistalouden heikkouteen ajautumisen taloudellisia ja poliittisia syitä. Vaikka tästä kriisistä varmaan selvitään, on toivottavaa, että vastaavaa tilannetta ei enää päästetä syntymään. Velkajarrulaki (Laki julkisen talouden hoitamisesta 1440/2025) on osoitus tätä koskevan tietoisuuden vahvistumisesta.

7. Suomen julkistalouden ongelma on pitkäaikainen. Vaikka poliittinen keskustelu ymmärrettävästi tulee paljolti kohdistumaan suoraan budjetin meno- ja tuloperusteisiin, on erittäin perusteltua valmistella myös sellaisia koko talouden suorituskykyyn eli resurssipohjaan ja niiden käytön tehokkuuteen vaikuttavia **rakenneuudistuksia**, jotka vaikuttavat yleensä hitaasti. Tällaisia keinoja ovat esimerkiksi työlainsäädännön muutokset, sosiaaliturvalainsäädännön muutokset ja maahanmuuton normiston muutokset. Toistan tässä finanssipolitiikan parlamentaariselle komitealle esittämäni huomion **kahdensuuntaisista riskeistä**.

Yhtäältä reformeihin saatetaan liittää toiveajatteluun perustuvia vaikutusarvioita, koska niiden käyttämisen nähdään vähentävän tarvetta suoriin ja poliittisesti vaikeisiin menosäästöihin. Tämä korostaa finanssipolitiikan valvojan eli Talouspolitiikan arviointineuvoston asemaa, pätevyyttä ja voimavarojen riittävyyttä. Sen täytyy kyetä ampumaan alas epärealistiset arviot rakenneuudistusten vaikutuksista. Toisaalta monet rakenneuudistukset voivat olla tehokkaita mutta niiden vaikutus toteutuu huomattavan pitkällä ajalla. Esimerkiksi maahanmuuton normiston muutokset tai sosiaali- ja eläketurvan muutokset eivät välttämättä vaikuta yhden vaalikauden sisällä juuri ollenkaan. Siksi ne saattavat Suomen uudessa asetelmassa jäädä turhaankin pimentoon, koska niistä ei seuraa poliittista hyötyä nyt puheena olevan julkistalouden prosessin kautta ja ne hyödyttävät vasta seuraavien vaalikausien hallituksia.